

Elżbieta Rudnicka-Fira

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

DOI: 10.14746/psj.2014.XXVII.9

Imię i nazwisko Jubilatki w przestrzeni historyczno-kulturowej i geograficznej

Współcześnie imię i nazwisko, występując w formie zestawienia antropimicznego, tworzą razem pełną nazwę osobową identyfikującą człowieka. Imię reprezentuje osobę inaczej niż nazwisko — w reprezentacji własnej tożsamości jest postrzegane zwykle jako pierwsze, ważniejsze. Jak twierdzi Anna Kamińska „Człowiek na ogół nie utożsamia się ze swoim nazwiskiem. Człowiek jest zawarty w imieniu. Pierwsze poznanie swojego ja — to imię”¹. Imię reprezentuje osobę przeważnie przez całe życie, jest nazwą indywidualną, inaczej niż nazwisko, które służy rodzinie i jest dziedziczone zwykle po ojcu, czasem po matce lub po osobach adoptujących dziecko i nie można go samowolnie zmieniać, objęte jest ochroną prawną. W obyczajowości polskiej każdy obywatel otrzymuje imię tuż po urodzeniu, które wybierają dla niego rodzice lub opiekunowie — nadawane jest w urzędzie stanu cywilnego lub specjalnym aktem podczas obrzędu chrztu (wpisane do dokumentów — akt urodzenia, metryka chrztu) i reprezentuje osobę trwale, przez całe życie.

W kontaktach oficjalnych posługujemy się imieniem i nazwiskiem, przy czym nazwisko występuje często na pierwszej pozycji (zwłaszcza w wykazach alfabetycznych, różnych dokumentach itp.), potem imię. W kontaktach zaś nieoficjalnych (famiilarnych czy towarzyskich) używamy samego imienia w formie podstawowej lub częściej zdrobniałej, hipokorystycznej; jest ono ważniejsze w stosunkach bliskiej zażyłości. Niekiedy możliwe jest też używanie

---

¹ A. Kamińska, *Notatnik 1965–1972*, Poznań 1982, s. 201.

samego nazwiska — na przykład w mowie potocznej w pewnych określonych sytuacjach (oficjalnych, urzędowych)².

Z imieniem łączy się ekspresja i nacechowanie uczuciowe, co wyraża się w sposobie jego kreacji, np. w doborze leksemów o wartościach pozytywnych lub w motywacjach wyboru imienia ze względu na osobę świętego patrona, także w ładnym brzmieniu formy podstawowej czy pochodnych od niej wariantów. Łączą się z nim też emocjonalne powiązania rodzinne czy atrakcyjne cechy bohatera świeckiego (filmowego, literackiego itp.)³. Ekspresywność kategorii imienia wyraża się ponadto w możliwości tworzenia od podstaw neutralnych za pomocą ogromnej wielości środków morfologicznych, fonologicznych, także fleksyjnych, słowotwórczych i innych mechanizmów językowych, różnorodnych form pochodnych nacechowanych emocjonalnie (zdrobnień, hipokorystyków i innych wariantów)⁴.

Imię osobowe — jak twierdzi Maria Malec — jest „najbardziej trwałym i powszechnym elementem systemu nazywania jednostek ludzkich”⁵. Występuje ono od czasów najdawniejszych, w każdej epoce historycznej, we wszystkich kulturach, a także w różnych wspólnotach komunikacyjnych. „W swojej podstawowej funkcji imię występuje wyłącznie w liczbie pojedynczej (singulare tantum)”⁶, co wiąże się z jego indywidualnością.

Ogromne znaczenie nazw osobowych, w tym imion, dla lingwistyki kulturowej dostrzega Janusz Anusiewicz⁷, będąc wyrazicielem opinii Felixa Solmsena⁸ i innych badaczy. Uważa on bowiem, że onomastyka danego języka jest „źródłem wiedzy o kulturze danej społeczności, o najważniejszych wartościach przyjętych i uznanych przez społeczeństwo, co wyrażało się najczęściej w ma-

² O imionach i nazwiskach napisano bardzo wiele, istnieje obszerna literatura z tego zakresu, zob. m.in. prace: A. Cieślakowa, *Staropolskie odapelatywne nazwy osobowe. Proces onimizacji*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1990; M. Malec, *O imionach i nazwiskach w Polsce. Tradycja i współczesność*, Kraków 1996; eadem, *Imię w polskiej antroponimii i kulturze*, Kraków 2001; Z. Kaleta, *Nazwisko w kulturze polskiej*, Warszawa 1998; J. Bubak, *Proces kształtowania się polskiego nazwiska mieszczańskiego i chłopskiego*, Kraków 1986; K. Skowronek, *Współczesne nazwisko polskie. Studium statystyczno-kognitywne*, Kraków 2001 i inne.

³ Por. M. Malec, Nazwy indywidualne. Imiona, w: *Polskie nazwy własne*. Encyklopedia, red. E. Rzetelska-Feleszko, Kraków 1998, s. 97–118, tu: s. 98–99.

⁴ O różnych możliwościach tworzenia wariantywnych form imion zob. m.in. prace: E. Umińska-Tytoń, *Formy pochodne imion derywowanych sufiksalnie (na przykładzie imion łódzkiej)*, „Studia Językoznawcze” X, 1985, Wrocław, s. 107–155; E. Rudnicka-Fira, *Wariantywność i emocjonalność w obrębie imion w komunikacji potocznej (na materiale pogranicza — Kresów południowo-wschodnich)*, w: *Rejestr emocjonalny języka*, red. K. Wojtczuk, V. Machnicka, Siedlce 2009, s. 189–198.

⁵ M. Malec, *Nazwy...*, s. 96.

⁶ Ibidem, s. 99.

⁷ J. Anusiewicz, *Lingwistyka kulturowa. Zarys problematyki*, Wrocław 1994.

⁸ F. Solmsen, *Indogermanische Eigennamen als Spiegel der Kulturgeschichte*, hg. von E. Fränkel, Heidelberg 1922.

giczno-symbolicznych sposobach zatrzymywania tych wartości przy potomstwie poprzez nadawanie odpowiednich imion, nazwisk, nazw, przydomków, owe wartości oznaczających⁹. Głębokie zakorzenie w kulturze, tradycji, modzie itp. mają również motywy wyboru imienia. Oprócz walorów brzmieniowych, estetycznych, walorów osoby noszącej dane imię na wybór imienia wpływają też emocje (uczucia rodzinne, chęć naśladowania ważnych, znanych postaci), także poglądy osób, często snobistyczne. Warto przytoczyć słowa Claude'a Lévi-Straussa: „każde imię posiada świadomie czy nieświadomie konotację kulturalną przenikającą obraz nosiciela imienia widziany oczyma innych ludzi i mogącą przyczyniać się do modelowania jego osobowości w kierunku dodatnim lub ujemnym”¹⁰.

Imiona, jak wiemy, należą do kultury narodowej, pomimo że pochodzą z różnych stron świata. Wiele z nich zostało przyswojonych przez polszczyznę w wiekach średnich i późniejszych, co spowodowało, że stanowią one wyznacznik narodowości ich nosicieli. Podstawowy zasób imion w Polsce używanych ma tradycję chrześcijańską, co sprawia, że należą one również do zbioru imion używanych w wielu krajach Europy i świata.

Przyjrzyjmy się zatem odpowiednikom imienia naszej Dostojnej Jubilatki — Ireny — w różnych językach europejskich. Należy zaznaczyć, że oprócz form żeńskich (f.), istnieją również formy męskie (m.)¹¹.

IRENA f., łac. Irena, Irenaea, Irene

Języki

<i>angielski:</i>	Irene, Irena
<i>białoruski:</i>	Iryna, Aryna, Jaryna
<i>bułgarski:</i>	Irina
<i>czeski:</i>	Irena
<i>duński:</i>	Irene
<i>estoński:</i>	Irina, Ireen, Ireene
<i>fiński:</i>	Irene, Irina
<i>francuski:</i>	Irène
<i>hiszpański:</i>	Irene
<i>holenderski:</i>	Irene, Irena, Irene
<i>litewski:</i>	Irena

IRENEUSZ m., łac. Irenaeus

Irenaeus
Irynij
Irinij
Irenej, Ireneus
Irenäus
Ireni, Ireneus
Irenée
Ireneo
Ireneus
Ireniejus

⁹ Cyt. za: A. Cieślíkowa, *Nazwy osobowe — Antroponimia. Wprowadzenie*, w: *Polskie nazwy własne. Encyklopedia*, red. E. Rzetelska-Feleszko, Kraków 1998, s. 94–96, tu s. 96.

¹⁰ Cyt. za: A. Cieślíkowa, *Nazwy własne w historii i we współczesności języka polskiego. Kilka słów o przedmiocie badań onomastycznych*, w: *Rozprawy o historii języka polskiego*, red. S. Borawski, Zielona Góra 2005, s. 107.

¹¹ Zob. *Słownik imion*, oprac. W. Janowowa, A. Skarbak, B. Zbijowska, J. Zbinowska, Wrocław–Warszawa–Kraków 1991, s. 136–137 oraz J. Bubak, *Księga naszych imion*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1993, s. 145.

lotewski:	Irina, Irena	_____
łużycki		
(dolny i górny):	_____	Irenej
macedoński:	Irina	Irinij
niemiecki:	Irena, Irene	Irenaeus, Irenäus
norweski:	Irene, Eirin	_____
nowogrecki:	Eirēnē, Irini	Irinios, Eirēnēios
portugalski:	Irena, Irene, Iria	Irineu
rosyjski:	Irina	Irinij
rumuński:	Irina, Irinel	Irineu
serbochorwacki		
(serbski i chorwacki):	Irena, Ira	Irenej
słowacki:	Irena, Irina	Irenej, Ireneus
słoweński:	Irena	_____
szwedzki:	Irene	Irenaeus, Ireneus
ukraiński:	Iryna, Jaryna	Irynij
węgierski:	Irén, Jerne	Iréneusz, Jernö
włoski:	Irene	Ireneo

Jak podaje *Słownik imion współcześnie w Polsce używanych* Kazimierza Rymuta¹² — imię **Irena** zostało w Polsce nadane 388 535 razy, przy czym najczęściej było ono nadawane w latach trzydziestych — 79 601 razy, dwudziestych — 69 462 razy i czterdziestych — 83 647 razy oraz pięćdziesiątych XX wieku — 90 706 razy, co stanowi odpowiednio około 3,8%, 3,6%, 3,6% oraz 2,8% wszystkich urodzonych osób płci żeńskiej w odpowiednich przedziałach czasowych. W następnych dziesięcioleciach imię to wykazuje znaczną tendencję spadkową i tak: w latach sześćdziesiątych XX wieku już tylko 1,2% wszystkich urodzonych dzieci płci żeńskiej otrzymało imię *Irena*, w latach siedemdziesiątych — 0,3%, a w latach osiemdziesiątych — zaledwie 0,08%, natomiast od 1991 do 1994 roku nadano je tylko 307 razy¹³.

Irena, jak widać, nie należy do imion zbyt częstych i rozpowszechnionych w Polsce. Największą frekwencją cieszy się w byłych województwach: warszawskim — 27 893 nominacji, gdańskim — 17 639, poznańskim — 15 409, bydgoskim — 13 453, łódzkim — 13 076, wrocławskim — 12 016, szczecińskim — 11 288, opolskim — 10 604. Najniższą zaś popularność wykazuje w byłym województwie chełmskim — 2 115 nominacji, białkopodlaskim — 2 309 i przemyskim — 2 661 nadań¹⁴.

¹² K. Rymut, *Słownik imion współcześnie w Polsce używanych*, Kraków 1995; zob. Wstęp, s. V–IX.

¹³ Dane procentowe obliczono na podstawie danych liczbowych zawartych (i objaśnionych) w ibidem, s. IX.

¹⁴ Por. ibidem, s. 182.

Imię **Irena** wywodzi się z greckiego *eiréné* ‘pokój’; według mitologii greckiej imię *Eirene* nosiła bogini pokoju. Imię to nadawano często kobietom na cześć bogini Eirene albo dla wymodlenia lub uczczenia pokoju¹⁵. Do łaciny, a stąd do innych języków, została przejęta postać *Irene*. W dawnej Polsce imię to było w ogóle nieznanie (w źródłach średniowiecznych brak poświadczeń), pojawia się dopiero w nowszych czasach zwłaszcza w literaturze pięknej (por. *Wirydarz* Jakuba Trembeckiego oraz bajkę I. Krasickiego *Przyjaciele*). Dopiero w wieku XIX i w pierwszej połowie XX imię *Irena* staje się bardziej popularne. „Dziś — jak pisze J. Bubak — należy do imion popularnych u pań starszego i średniego pokolenia, nadawane jest natomiast rzadziej”¹⁶.

Od imienia **Irena** znane są najczęściej używane formy pochodne, zdrobnienia, takie jak: *Irenka, Ira, Ircia, Irka, Ireczka, Irusia* itp.

Utworzone od niego zostały również nazwy miejscowe: **Irenów** (wieś w byłym województwie piotrkowskim, niedaleko Opoczna)¹⁷, dawny folwark¹⁸ oraz **Irena** — wieś w byłym województwie tarnobrzeskim, niedaleko Zawichostu, założona w 1837 roku przez hrabiego Henryka Łubińskiego i nazwana imieniem jego żony Irenej¹⁹.

Imieniny **Irena** obchodzi: 21 II, 3 IV, 5 V, 14 VIII, 20 IX, 20 X.

W wykazach hagiograficznych²⁰ spotykamy kilka sylwetek o tym imieniu. Najbardziej znana jest Irena Portugalska, czczona jako lokalna święta w dawnym rzymskim mieście Scallabis Castrum, które przybrało później nazwę Santarém (Sancta Irena, Irenopolis). Znana jest też Irena, siostra papieża Damazego, modląca się nieustannie w katakumbach przy grobach męczenników o wygaśnięcie schizmy, pochodząca zapewne z Hiszpanii, która wraz z bratem przybyła do Rzymu, gdy Damazego wybrano na stolicę Piotrową. Kościół grecki czci także jako świętą Irenę cesarzową bizantyjską (ur. w Atenach w 752 r.) — wdzięczny za jej wysiłki około likwidacji obrazoburstwa. Hagiografowie wymieniają jeszcze Irenę Węgierską (właściwe imię — *Pryska*), córkę św. Władysława, króla Węgier i Adelajdy z książąt szwabskich, czczoną przez kościół wschodni jako świętą. Imię *Irena* przyjęła dopiero ok. roku 1105, po wyjściu za mąż za Jana II Komnenosa, późniejszego cesarza Bizancjum (1118–1143). Jako żona cesarza zajmowała się fundacją klasztoru (i złączonego z nim szpitala) Pantokrata w Konstantynopolu.

¹⁵ H. Fros SI, F. Sowa, *Twoje imię. Przewodnik onomastyczno-hagiograficzny*, Kraków 1982, s. 286–287.

¹⁶ J. Bubak, *Księga...*, s. 145.

¹⁷ K. Rymut, red., *Nazwy miejscowe Polski. Historia — Pochodzenie — Zmiany*, t. I–VII, Kraków 1996–2007, tu: t. III, s. 532.

¹⁸ *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, red. F. Sulimierski, B. Chlebowski, W. Walewski, t. I–XV, Warszawa 1880–1902, tu: t. III (1882), s. 300.

¹⁹ Zob. ibidem; K. Rymut, red., *Nazwy miejscowe Polski...*, t. III, s. 532.

²⁰ Por. H. Fros SI, F. Sowa, *Twoje imię...*, s. 286–288.

Imię *Irena* nosiły m.in. aktorki: Irena Trapszo-Chodowiecka (1868–1955) i Irena Solska, właściwie Irena Karolina Flora Sosnowska (1878–1958), także publicystka i działaczka ruchu ludowego Irena Kosmowska (1879–1945), Irena Curie (1897–1956), córka Marii Skłodowskiej-Curie, żona Fryderyka Joliot²¹ oraz inne znane i sławne osoby, jak np.: Irena Jarocka, Irena Santor, Irena Kwiatkowska, Irena Jurgielewiczowa, Irena Dziedzic, Irena Eichlerówna, Irena Szewińska, Irena Eris, czy niedawno zmarła, wybitna językoznawczyni — Irena Bajerowa.

Z imieniem *Irena* wiążą się też pewne aforyzmy, przysłowia, np.:

Czy w grę wchodzi jakiś sport, czy też upiec trzeba tort, bezkonkurencyjna jest Irena. Z wszystkim sobie radę da, zawsze dobry humor ma, nie opuszcza też jej nigdy wena [...] (Ludwik Jerzy Kern).

Ceni igraszki różne Irena, choć ją dosięga czasem przecena.

Gdy zestarzeje się Irka, ma na swym koncie dziwactw kilka (Włodzimierz Ściśłowski).

*

Jak już wcześniej wspominałam, we współczesnym polskim systemie nazywania ludzi dwie nazwy osobowe identyfikują człowieka — imię i nazwisko. W komunikacji oficjalnej imiona i nazwiska funkcjonują jako urzędowo zatwierdzone nazwy osobowe, o ustalonej formie językowej. Natomiast w obiegu nieoficjalnym, w języku potocznym występują różnice między nimi; imiona mogą być używane w formach zdrobniałych, skróconych, hipokorystycznych, nazwiska zaś z zasady używane są w formie oficjalnej²². Nazwisko jako drugi człon zestawienia antroponimicznego jest dziedziczne, z nim się rodzimy i przekazujemy je rodzinie, przy czym imię zostaje dla nas wybrane i nam nadane. Stanowi ono swoistą własność człowieka, którego określa, zachowuje stabilność dzięki rozporządzeniom prawnym — w dzisiejszych czasach nie może być dowolnie zmieniane, chyba że są ku temu uzasadnione powody (np. nazwisko ośmieszające). Historycznie nazwisko jest późniejsze niż imię; czasom nowożytnym przekazało je średniowiecze, a „niektóre grupy społeczne objęte nim zostały dopiero od kilku pokoleń”²³. „Obecnie — jak twierdzi K. Rymut — każdy obywatel Pol-

²¹ Zob. J. Bubak, *Księga...*, s. 145.

²² Por. K. Rymut, *Nazwy rodzinne, rodowe i zbiorowe. Nazwiska*, w: *Polskie nazwy własne. Encyklopedia*, red. E. Rzetelska-Feleszko, Kraków 1998, s. 143–160, tu: s. 143–144.

²³ J. Matuszewski, *Polskie nazwisko szlacheckie*, Łódź 1980, s. 21.

ski musi posiadać nazwisko i jeśli nie otrzymał go na zasadzie dziedziczenia, to jest mu ono nadawane na drodze administracyjnej²⁴.

Nazwisko, będąc nośnikiem wartości moralnych człowieka, będąc jego dobrem, wartością osobistą, stało się samo wartością kulturową, stanowi element kultury Polaków — często w Polsce pytamy o nazwisko: jak godność? Znanе jest też w Polsce pojęcie „dobrego imienia” (to jest nazwiska) i poczucie jego hańby. Już od czasów najdawniejszych (XV w. — początki nazwiska zwyczajowego w Polsce) do współczesności nazwisko pełniło i pełni nadal ważną rolę w obyczajowości i kulturze polskiej, będąc ważnym składnikiem tożsamości moralnej jego nosiciela i jego rodziny (także całego rodu)²⁵.

Pewne typy nazwisk w danym kraju wskazują na system uznawanych wartości. Widać to na przykładzie szlachty polskiej, której nazwiska datowane już od średniowiecza wykazują przewagę typów zakończonych na *-ski*, utworzonych od nazw posiadanych miejscowości, co „świadczy o uznawaniu ziemi i jej posiadania za budującą prestiż społeczny wartość naczelną, wyższą niż przynależność do rodziny (rodu), która jest najważniejsza w innych krajach słowiańskich”²⁶. W tradycji polskiej już od najdawniejszych czasów zaznaczała się wyraźna różnica w typach nazwisk noszonych przez przedstawicieli wyższych i niższych warstw społecznych. Dychotomia ta nasiliła się jeszcze bardziej w XVI i XVII wieku, kiedy to wytworzyła się silna bariera społeczna między warstwami uprzywilejowanymi, zajmującymi wysoką pozycję w hierarchii społecznej, a pozostałymi warstwami o niższym statusie społecznym. Ustaliły się wtedy tak zwane nazwiska „lepsze” — odmiejscowe, zakończone na *-ski*, charakterystyczne dla warstw o wyższym prestiżu społecznym, oraz „gorsze”, przeważnie odapelatywne, noszone przez mieszczan i chłopów, co poświadczają dokumenty i źródła historyczne z obszaru całej Polski. Nazwiska społecznie „lepsze” stały się wzorem dla mieszczan, a później dla chłopów. W związku z tym wśród niższych warstw społecznych obserwujemy, zwłaszcza w XVII wieku, proces nagminnej zamiany pierwotnych nazwisk (przeważnie odapelatywnych lub odimiennych) na tzw. „lepsze” zakończone na *-ski*, niejako o wyższym prestiżu społecznym²⁷. Nazwiska o takiej strukturze uchodzą bowiem za bardziej ele-

²⁴ K. Rymut, *Nazwy rodzinne, rodowe i zbiorowe...*, s. 143.

²⁵ Problem nazwiska w kulturze polskiej szeroko omawia Z. Kaleta w swojej monografii, zob. *ibidem*.

²⁶ *Ibidem*, s. 183–184.

²⁷ Zob. E. Breza, *Nazwiska typu „Kaczorowski”: „Kaczor”, „Urbański”: „Urban” na Pomorzu Gdańskim*, „Gdańskie Studia Językoznawcze”, t. 3, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1983, s. 27–74; S. Dubisz, *O „nobilitacji” nazwisk mieszczańskich na Mazowszu w XVII i XVIII wieku*, „Prace Filologiczne”, t. 32, Warszawa 1985, s. 97–107; B. Walczak *Z dziejów pewnego stereotypu nazewniczego („szlacheckie” nazwiska na „-ski”, „-cki”)*, w: E. Homa, red., *Onomastyka w dydaktyce szkolnej i społecznej*. Materiały z VI Konferencji Onomastycznej, Szczecin 1988, s. 275–281.

ganckie, wręcz nobilitujące swoich nosicieli; są to nazwiska, w których sufiks *-ski* pełni niejako funkcję pragmatyczną, społeczną, odnosi się tylko do nazwiska szlacheckiego i oznacza przynależność do „lepszey” warstwy społecznej²⁸. W strukturze językowej tych nazwisk — jak twierdzi Z. Kaleta — „zakodowana była informacja o przynależności ich nosicieli do wyższej klasy społecznej i jej kultury [...], a przyczyny ustalenia się tego typu nazwisk jako szlacheckich tłumaczą się dobrze na tle wartości kultury szlacheckiej”²⁹, tj. szlacheckich zachowań, obyczajów, światopoglądu, wartości duchowych itp. Przypomnijmy, że od XVII wieku nazwiska zakończone na *-ski* uchodziły za granicą za typowo szlacheckie, a w późniejszych czasach za typowo polskie³⁰.

Nazwisko pierwsze (rodowe) Jubilatki — **Sarnowska** — należy do typu scharakteryzowanych wyżej nazwisk odmiejscowych, zakończonych sufiksem *-ski*. Sufiks ten w planie antropimicznym w okresie staropolskim tworzy bowiem nazwy osobowe od nazw miejscowych³¹, sporadycznie tylko mógł tworzyć nazwy osób od apelatywów i prawdopodobnie już też od innych nazw osobowych³².

Słownik historyczno-etymologiczny K. Rymuta odnotowuje nazwisko **Sarnowski** jako pochodzące od nazw miejscowych typu *Sarnów*, *Sarny*, datując jego źródłowe poświadczenie na 1371 rok³³.

Jednak z dzisiejszych postaci nazwisk na *-ski*, jak twierdzi K. Rymut, „nie można w sposób jednoznaczny określić pochodzenia konkretnego nazwiska”³⁴. Może ono bowiem pochodzić od jednej z bardzo licznych nieraz nazw miejscowych, może być też formą sztuczną, utworzoną na wzór istniejących innych nazwisk na *-ski*. Ponadto nazwy osobowe wywodzące się od nazw miejscowych z sufiksem *-ski* mogą wskazywać nie tylko na właściciela danej miejscowości, ale też na pochodzenie z tej miejscowości. Aby zatem w sposób prawidłowy i jednoznaczny podać genezę konkretnego nazwiska, należy „śledzić historię danej rodziny. Tak samo brzmiące dzisiejsze nazwiska dwu rodzin mogą mieć bowiem dwie różne genezy”³⁵. Rozmaite mogły być zatem losy i przyczyny kreacji konkretnej nazwy osobowej w danym miejscu i czasie, uzależnione od czynni-

²⁸ E. Rudnicka-Fira, *Antroponimia Krakowa od XVI do XVII wieku. Proces kształtowania się nazwiska*, Katowice 2004, s. 136–137

²⁹ Z. Kaleta, *Nazwisko...*, s. 98.

³⁰ Por. J. Tazbir, *Kultura szlachecka w Polsce*, wyd. 3 zmienione, Warszawa 1983, s. 31.

³¹ Por. Z. Kowalik-Kaleta, *Staropolskie nazwy osobowe motywowane przez nazwy miejscowe*, Wrocław 1981.

³² A. Cieślakowa, *Staropolskie odapelatywne nazwy osobowe...*, s. 12 i 167.

³³ Data oznacza, od kiedy dana forma językowa jest źródłowo poświadczona, co nie jest równoznaczne z tym, że w danym roku ta nazwa osobowa pełniła już funkcję nazwiska (zob. K. Rymut, *Nazwiska Polaków. Słownik historyczno-etymologiczny*, t. I: A–K, t. II: L–Z, Kraków 1999–2001, s. LXXVIII). Zob. artykuł hasłowy t. II, s. 399.

³⁴ *Ibidem*, t. I, s. LVII.

³⁵ *Ibidem*.

ków indywidualnych, zewnętrznych i innych. Na te i inne trudności w ustalaniu etymologii antroponimów, na ich potencjalną wielomotywyjność zwraca również uwagę A. Cieślíkowa³⁶.

Słownik staropolskich nazw osobowych notuje nazwę osobową **Sarnowska** f.: *Sarnowska testes... generosa Margaretha de Sarnowo* [...] 1422; *Margoratha Sarnowska* 1424; *Domina Margaretha Sarnowska* 1424 oraz *Margarethe... de Sarnowo* 1421(1387)³⁷.

Odnotowuje też antroponim **Sarnowski/Żarnowski**: *Theode(r)icus cocus, civis in Casimiria dimidietatem domus, cuius altera dimidietas est Petri Sa(r)nowski... eidem Petro Sa(r)nowski libere resignavit 1371* [...] *Petrus de Sarnow domum suam circa Plesnerynne fundamenta liter sitam Michaeli de Sarnow... libere resignavit 1392, 1456; Edificia... super fundo aree nobilis Warczislai, domini Zarnofski 1374; Nobilis vir Miczek Scharnowski 1396; Super Ottonem Szarnofsky, dictum Donyń 1397; Petrus Sarnowsky (de Strelce) 1402* [...]; *Andreas Sarnowski 1438; Per filios domini Sarnowsky 1471; Nobili Sarnowsky... in Sarnow 1478* [...]; *Bona Andreae Scharnowsky de Bori Sarnowo... in Lanciensi et Gneznensi districtibus 1497* [...]; *Nobilis Dorothea, relicta olim nobilis Nicolai Sarnowski... in Sarnowo 1498* [...]; *Iohannes Sarnowsky: bona Martini de Sarnowy... in terra Posnaniensi 1498* [...]³⁸.

Słownik etymologiczno-motywyjny staropolskich nazw osobowych podaje możliwe, motywyjące ten antroponim nazwy miejscowe, por.: **Sarnowski/Żarnowski** — Wlkp.: Sarnowo, dziś Sarnowa, woj. leszczyńskie; Sarnów, Sarnowo, dziś Sarnów, woj. sieradzkie; Młp.: Sarnów, Żarnów, Sarnówek, liczne nazwy miejscowe w całej Małopolsce; — Maz.: Sarnowo, woj. ciechanowskie i skierniewickie³⁹.

Nazwisko **Sarnowski** pojawia się także wśród nazwisk obywateli poznańskich (1575–1793)⁴⁰ oraz wśród mieszkańców Bydgoszczy: *Maci Sarnowski* 1591 [...], *Fraćek Sarnowsky wika* 1633 [...], *Providus Mathias Sarnowski* 1729⁴¹. Występuje ponadto wśród nazw osobowych mieszkańców Lutomska w XVIII wieku: *Iosephus Sarnowski de oppido* 1734, *Iosephus Szarnowski* 1740 [...] *Iosephum Sar-*

³⁶ A. Cieślíkowa, *Stopień prawdopodobieństwa etymologii onomastycznych*, w: *In memoriam Alfredi Zareba et Josephi Reczek. W dziesiątą rocznicę śmierci*, Kraków 1999, s. 121–126.

³⁷ Por. *Słownik staropolskich nazw osobowych*, red. W. Taszycki, t. I–VI, Wrocław 1965–1981, tu: t. V, s. 17.

³⁸ *Ibidem*.

³⁹ *Słownik etymologiczno-motywyjny staropolskich nazw osobowych*, cz. 3: *Odmiejscowe nazwy osobowe*, oprac. Z. Kaleta przy współdziale E. Supranowicz i J. Szymowej, Kraków 1997 oraz cz. 5: *Nazwy osobowe pochodzenia niemieckiego*, oprac. Z. Klimek, Kraków 1997, tu: cz. 3, s. 171.

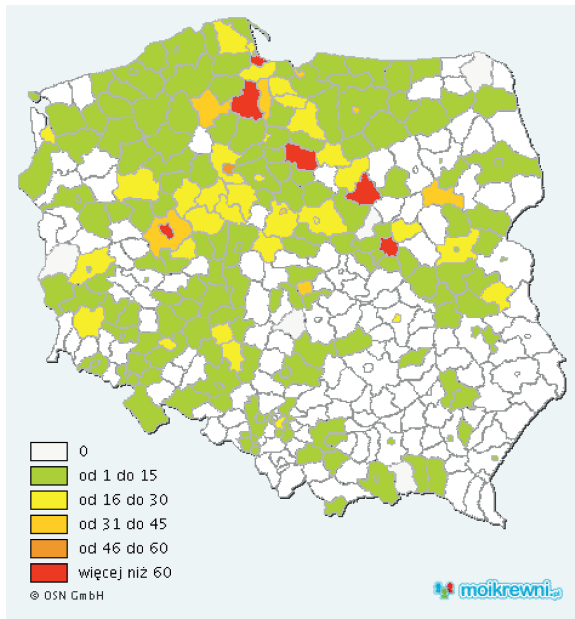
⁴⁰ Zob. K. Banderowicz, *Nazwiska nowych obywateli poznańskich na podstawie Ksiąg przyjęć do prawa miejskiego (1575–1793)*, Poznań 2013, s. 166.

⁴¹ Por. M. Czaplicka-Niedbalska, *Nazwiska mieszkańców Bydgoszczy od pol. XV w. do I poł. XVIII w.*, Bydgoszcz 1996, s. 342.

nowski de oppido Lutumirsk 1742⁴², Bytomia w wieku XVII: *ex lab. Stanislao Sarnowski et Susanna ex suburbio* 1676⁴³, zostało też odnotowane wśród antroponimów kieleckich: *bapt. filium Albertum Adami et Agnetis Sarnowski con. leg.*[1688]⁴⁴.

W *Słowniku nazwisk współcześnie w Polsce używanych*⁴⁵ nazwisko **Sarnowski** zostało odnotowane 4 599 razy (w badanym okresie), przy czym największą frekwencję wykazuje w byłym województwie gdańskim — 584 poświadczenia. Ponadto najwięcej poświadczeń tego nazwiska (w liczbach bezwzględnych) znajduje się w byłych województwach: bydgoskim (488), toruńskim (415), poznańskim (300), warszawskim (289), wrocławskim (261). Zdecydowanie najmniej poświadczeń nazwiska **Sarnowski** obserwujemy w byłych województwach: bielskim, krośnieńskim (po 3 poświadczenia), sieradzkim (4), kieleckim i piotrkowskim (po 5), skierniewickim (7) i w tarnowskim (8).

Warto przyrzeć się mapie rozprzestrzenienia geograficznego nazwiska **Sarnowska**

Mapa 1. Kompletny podział dla nazwiska **Sarnowska**

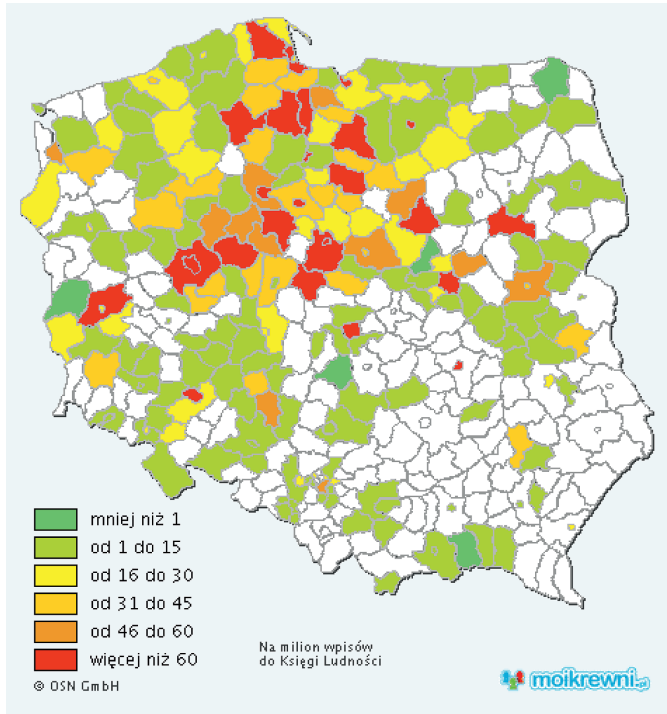
Źródło: <http://www.moikrewni.pl/mapa/kompletny/sarnowska.html> (dostęp: 03.12.2013).

⁴² Zob. W. Mirosławska, *Nazwy osobowe mieszkańców Lutumierska (XVII–XVIII w.)*, Łódź 1997, s. 90.

⁴³ H. Borek, U. Szumska, *Nazwiska mieszkańców Bytomia od końca XVI wieku do roku 1740*, Warszawa–Wrocław 1976, s. 217.

⁴⁴ Por. D. Kopertowska, *Kieleckie antroponimy XVI i XVII w.*, Kielce 1980.

⁴⁵ *Słownik nazwisk współcześnie w Polsce używanych*, red. K. Rymut, t. I–X, Kraków 1992–1994, tu: t. VIII (1994), s. 298.

Mapa 2. Względny podział dla nazwiska *Sarnowska*

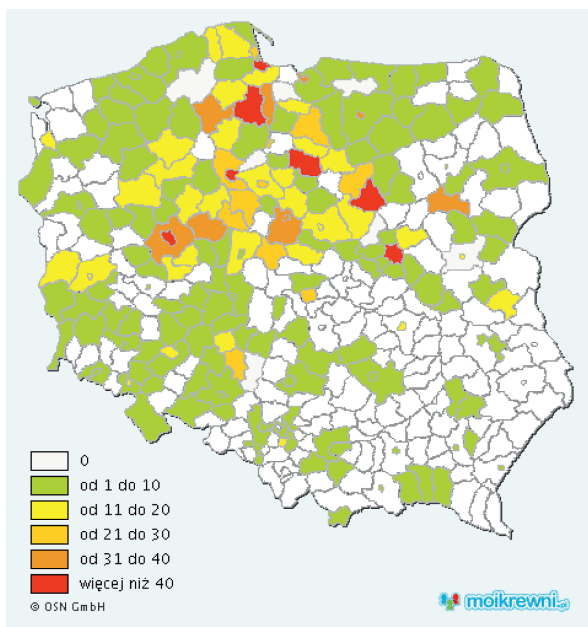
Źródło: <http://www.moikrewni.pl/mapa/wzledny/sarnowski.html> (dostęp: 03.12.2013).

Jak podaje Portal *Moi krewni* — w Polsce jest 2 487 osób o nazwisku *Sarnowska*. Zamieszkują one w 222 różnych powiatach i miastach; najczęściej zameldowanych jest w Warszawie (116). Inne miasta ze szczególnie dużą liczbą osób o tym nazwisku to: Brodnica (107), Poznań (91), Gdańsk (86), Ciechanów (78), Starogard Gdański (67), Bydgoszcz (48), Włocławek (44), Elbląg (43), Olsztyn (41)⁴⁶.

Ten sam Portal podaje natomiast, że na terenie Polski zamieszkuje nieznacznie mniej (2 246) osób o nazwisku *Sarnowski* — w 218 różnych powiatach i miastach. Szczególnie duża liczba osób o tym nazwisku zamieszkuje w tych samych miastach, co osoby o nazwisku *Sarnowska*, wykazując podobną (nie wiele mniejszą) frekwencję.

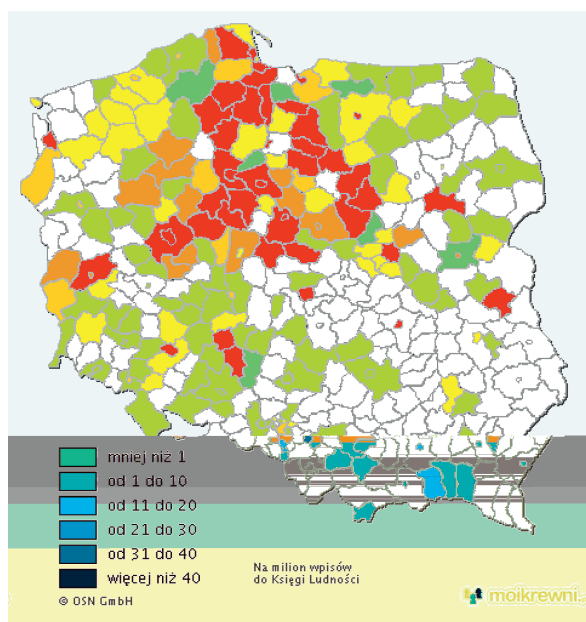
Przyjrzyjmy się mapie geograficznego rozprzestrzenienia nazwiska *Sarnowski*.

⁴⁶ Portal *Moi krewni*: <http://www.moikrewni.pl/mapa/kompletny/sarnowska.html>.

Mapa 3. Kompletny podział dla nazwiska *Sarnowski*

Źródło: <http://www.moikrewni.pl/mapa/kompletny/sarnowski.html> (dostęp: 03.12.2013).

Mapa 4. Względny podział dla nazwiska *Sarnowski*

Źródło: <http://www.moikrewni.pl/mapa/wzglendny/sarnowski.html> (dostęp: 03.12.2013).

Nazwisko Szanownej Jubilatki — *Sarnowska* — dominuje zwłaszcza w Polsce północnej i zachodniej, w innych regionach występuje rzadziej, a w Polsce południowo-wschodniej pojawia się sporadycznie lub w ogóle nie występuje.

Drugie nazwisko Jubilatki — *Giefing* — przejęte po mężu, tworząc wraz z nazwiskiem pierwszym (rodowym) strukturę komponowaną, jest niezwykle rzadkie. Brak go wśród nazw osobowych odnotowanych w znanych historycznych monografiach antroponimicznych, obejmujących różne regiony Polski, jak np.: Kielce⁴⁷, Łódź⁴⁸, Bytom⁴⁹, Kraków⁵⁰, pogranicze podlasko-mazowieckie⁵¹ czy Kresy południowo-wschodnie⁵², Bydgoszcz⁵³, Białystok⁵⁴ i inne. Nie odnotowuje go też *Słownik staropolskich nazw osobowych* ani *Słownik historyczno-etymologiczny*, nie znajdujemy go również w *Słowniku etymologiczno-motywacyjnym...*⁵⁵ czy w *Antroponimii Polski od XVI do końca XVIII wieku*⁵⁶. Trudno zatem, bez wnikliwych, źródłowych badań (zwłaszcza źródeł niemieckich różnych epok historycznych), odnieść się do jego genezy i ustalić właściwe pochodzenie. Na tym etapie poszukiwań możemy jedynie snuć pewne hipotezy. Z wielką ostrożnością nazwisko *Giefing* można by łączyć z niemieckim czasownikiem gwarowym *giefen* o znaczeniu ‘ziać, ziewać, stać otworem, otwierać szeroko usta’ (odpowiednik wysokoniemiecki z dyftongizacją *geifen*?)⁵⁷. W niemieckim słowniku etymologicznym⁵⁸ pojawia się natomiast informacja o rzeczowniku *der Geifer* (wg współczesnych słowników niemiecko-polskich ‘ślina, piana, złość’) — późna forma do dawnego, dialektalnego *geifen* „otwierać usta, rozwierać się, ziewać, spoglądać z pragnieniem” — stąd może późniejsze przesunięcie znaczenia, por. wyrażenie „pienić się ze złości”(?). Przyrostek *-ing* w języku niemieckim jest opisywany jako ten, który ma funkcję przynależ-

⁴⁷ D. Kopertowska, *Kieleckie antroponimy...*

⁴⁸ J. Mączyński, *Nazwiska łodzian*, Łódź 1970.

⁴⁹ H. Borek, U. Szumska, *Nazwiska...*

⁵⁰ E. Rudnicka-Fira, *Antroponimia Krakowa...*

⁵¹ J. Kuć, *Antroponimia pogranicza podlasko-mazowieckiego (na podstawie XVII-wiecznych ksiąg parafialnych z Mokobód)*, Siedlce 2011.

⁵² E. Wolnicz-Pawłowska, W. Szulowska, *Antroponimia polska na kresach południowo-wschodnich XV–XIX wiek*, Warszawa 1998.

⁵³ M. Czaplicka-Niezbalska, *Nazwiska...*

⁵⁴ L. Dacewicz, *Antroponimia Białegostoku w XVII–XVIII wieku*, Białystok 2001.

⁵⁵ Tu: cz. 5.

⁵⁶ *Antroponimia Polski od XVI do końca XVIII wieku*, t. I: A–G, red. A. Cieślíkowa, Kraków 2007.

⁵⁷ Wg. *Deutsches Wörterbuch von Jacob Grimm und Wilhelm Grimm* (J. Grimm, W. Grimm, 1854–1961. *Deutsches Woerterbuch*, 16 Bde. in 32 Teilbaenden. Quellenverzeichnis Leipzig 1971) dostępne w formie elektronicznej pod adresem internetowym: <http://woerterbuchnetz.de/DWB/?sigle=DWB&mode=Gliederung&hitlist=&patternlist=&lemid=GG16073> (dostęp 30.04.2014).

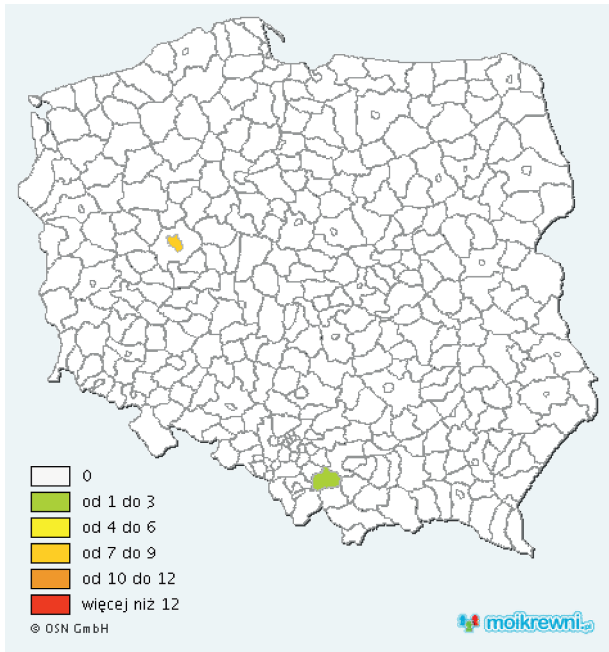
⁵⁸ F. Kluge, *Etymologisches Woerterbuch der deutschen Sprache*, 25. Edition, 25 Auflage, Berlin 2011, s. 341.

nościową, patronimiczną i związany jest często (choć nie zawsze) z nazwami miejscowymi⁵⁹.

Nazwisko **Giefing** zostało zarejestrowane w *Słowniku nazwisk współcześnie w Polsce używanych*⁶⁰ — wystąpiło zaledwie 5 razy, przy czym 3 razy w byłym województwie poznańskim i 2 razy w katowickim.

Jak podaje przywoływany już Portal *Moi krewni* — w Polsce jest współcześnie zaledwie 9 osób o nazwisku **Giefing**; 8 osób zamieszkuje w Poznaniu, a jedna w Wadowicach.

Spójrzmy na geograficzne rozprzestrzenienie nazwiska **Giefing**

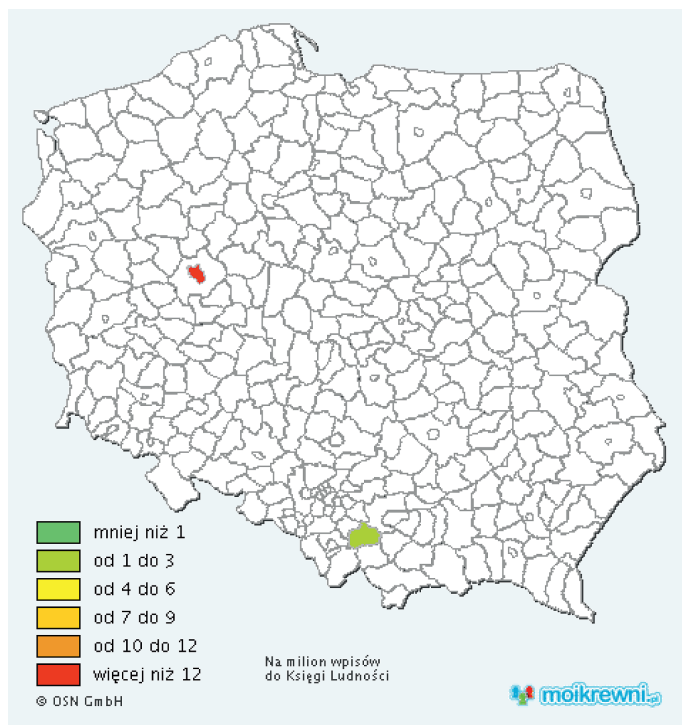
Mapa 5. Kompletny podział dla nazwiska **Giefing**

Źródło: <http://www.moikrewni.pl/mapa/kompletny/giefing.html> (dostęp: 03.12.2013).

Nazwisko Jubilatki składające się z dwóch członów — **Sarnowska-Giefing** — nie jest, jak widać, zbyt powszechne, zwłaszcza człon drugi (o obcej genezie) wykazuje minimalną frekwencję na terenie Polski, co przydaje mu niewątpliwie pewnej oryginalności. Nazwisko pierwsze, ze względu na swą strukturę językową, jako typ odmiejscowy z sufiksem *-ski*, w tradycji polskiej uchodzi za „lepsze”,

⁵⁹ Zob. http://www.genezanazwisk.pl/nazwiska-widok-g-wny?title_op=ends&title=ing oraz *Słownik etymologiczno-motywacyjny...*, cz. 5, s. 65, 68 i inne.

⁶⁰ *Słownik nazwisk...*, t. III, s. 329.

Mapa 6. Względny podział dla nazwiska *Giefing*

Źródło: <http://www.moikrewni.pl/mapa/wzglesny/giefing.html> (dostęp: 03.12.2013).

szlacheckie, o wyższym prestiżu społecznym. Oba człony wraz z nietuzinkowym, oryginalnym imieniem tworzą w kontaktach oficjalnych (urzędowych) dostojnie brzmiącą pełną nazwę osobową — **IRENA SARNOWSKA-GIEFING** — głęboko osadzoną w lingwistyce kulturowej, w obyczajowości i tradycji nie tylko polskiej, ale także europejskiej.

Przywołane w konkluzji słowa Tadeusza Milewskiego niech będą potwierdzeniem powyższych rozważań:

*Imiona osobowe tworzą system, który wyodrębniając się z całości języka pewnymi specyficznymi cechami stanowi równocześnie część tradycji prawno-obyczajowej każdego społeczeństwa. Imiona, będąc tworam i językowymi, są równocześnie środkiem orientacji w obrębie społeczeństwa, systemem klasyfikacji jego członków. W tych warunkach zachodzi niewątpliwy związek między imiennictwem osobowym a kulturą [...]*⁶¹.

⁶¹ T. Milewski, *Indoeuropejskie imiona osobowe*, Wrocław 1969, s. 147.

LITERATURA

- Antroponimia Polski od XVI do końca XVIII wieku*, t. I: A–G, red. A. Cieślíkowa, Kraków 2007.
- Anusiewicz J., *Lingwistyka kulturowa. Zarys problematyki*, Wrocław 1994.
- Banderowicz K., *Nazwiska nowych obywateli poznańskich na podstawie Ksiąg przyjęć do prawa miejskiego (1575–1793)*, Poznań 2013.
- Bartmiński J., *Wprowadzenie*, w: *Encyklopedia kultury polskiej XX wieku*, t. 2: *Współczesny język polski*, red. J. Bartmiński, Wrocław 1993, s. 335–362.
- Borek H., Szumska U., *Nazwiska mieszkańców Bytomia od końca XVI wieku do roku 1740*, Warszawa–Wrocław 1976.
- Breza E., *Nazwiska typu „Kaczorowski”*: „Kaczor”, „Urbański”: „Urban” na Pomorzu Gdańskim, w: *Gdańskie Studia Językoznawcze*, t. 3, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1983, s. 27–74.
- Bubak J., *Księga naszych imion*, Wrocław 1993.
- Bubak J., *Nazwiska ludności dawnego starostwa nowotarskiego*, cz. I–II, Wrocław 1970–1971.
- Bubak J., *Proces kształtowania się polskiego nazwiska mieszczańskiego i chłopskiego*, Kraków 1986.
- Bystroń J.S., *Księga imion w Polsce używanych*, Warszawa 1938.
- Bystroń J.S., *Nazwiska polskie*, Lwów–Warszawa 1936.
- Cieślíkowa A., *Nazwy osobowe — Antroponimia. Wprowadzenie*, w: *Polskie nazwy własne. Encyklopedia*, red. E. Rzetelska-Feleszko, Kraków 1998, s. 94–96.
- Cieślíkowa A., *Nazwy własne w historii i we współczesności języka polskiego. Kilka słów o przedmiocie badań onomastycznych*, w: *Rozprawy o historii języka polskiego*, red. nauk. S. Borawski, Zielona Góra 2005.
- Cieślíkowa A., *Staropolskie odapelatywne nazwy osobowe. Proces onimizacji*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1990.
- Cieślíkowa A., *Stopień prawdopodobieństwa etymologii onomastycznych*, w: *In memoriam Alfreda Zaręba et Josephi Reczek. W dziesiątą rocznicę śmierci*, Kraków 1999, s. 121–126.
- Czaplicka-Niedbalska M., *Nazwiska mieszkańców Bydgoszczy od poł. XV w. do I poł. XVIII w.*, Bydgoszcz 1996.
- Dacewicz L., *Antroponimia Białegostoku w XVII–XVIII wieku*, Białystok 2001.
- Dubisz S., *O „nobiletacji” nazwisk mieszczańskich na Mazowszu w XVII i XVIII wieku*, w: *Prace Filologiczne*, t. 32, Warszawa 1985, s. 97–107.
- Fros H. SI, Sowa F., *Twoje imię. Przewodnik onomastyczno-hagiograficzny*, Kraków 1975.
- Grzenia J., *Słownik imion*, Warszawa 2006.
- Kaleta Z., *Nazwisko w kulturze polskiej*, Warszawa 1998.
- Kamieńska A., *Notatnik 1965–1972*, Poznań 1982.
- Kluge F., *Etymologisches Woerterbuch der deutschen Sprache*, 25. Edition. 25 Auflage. Berlin 2011.
- Kopertowska D., *Kieleckie antroponimy XVI i XVII w.*, Kielce 1980.
- Kowalik-Kaleta Z., *Staropolskie nazwy osobowe motywowane przez nazwy miejscowe*, Wrocław 1981.
- Kuć J., *Antroponimia pogranicza podlasko-mazowieckiego (na podstawie XVII-wiecznych ksiąg parafialnych z Mokobód)*, Siedlce 2011.

- Malec M., *Imię w polskiej antroponimii i kulturze*, Kraków 2001.
- Malec M., *Nazwy indywidualne. Imiona*, w: *Polskie nazwy własne. Encyklopedia*, red. E. Rzetelska-Feleszko, Kraków 1998, s. 97–118.
- Malec M., *O imionach i nazwiskach w Polsce. Tradycja i współczesność*, Kraków 1996.
- Matuszewski J., *Polskie nazwisko szlacheckie*, Łódź 1980.
- Mączyński J., *Nazwiska łodzian*, Łódź 1970.
- Milewski T., *Indoeuropejskie imiona osobowe*, Wrocław 1969.
- Mirosławska W., *Nazwy osobowe mieszkańców Lutomierska (XVII–XVIII w.)*, Łódź 1997.
- Portal *Moi krewni*: <http://www.moikrewni.pl/mapa/kompletny/sarnowska.html> (dostęp: 03.12.2013).
- <http://www.moikrewni.pl/mapa/kompletny/sarnowski.html> (dostęp: 03.12.2013).
- <http://www.moikrewni.pl/mapa/wzglodny/giefing.html> (dostęp: 03.12.2013).
- <http://www.moikrewni.pl/mapa/wzglodny/sarnowska.html> (dostęp: 03.12.2013).
- <http://www.moikrewni.pl/mapa/wzglodny/sarnowski.html> (dostęp: 03.12.2013).
- Reczek S., *Ze studiów nad onomastyczną przeszłością Rzeszowszczyzny. Nazwiska mieszczan rzeszowskich i najbliższej okolicy na przełomie XVIII i XIX wieku*, w: *Z tradycji kulturalnych Rzeszowa i Rzeszowszczyzny*, red. S. Frycie i S. Reczek, Rzeszów 1966, s. 317–426.
- Rudnicka-Fira E., *Antroponimia Krakowa od XVI do XVII wieku. Proces kształtowania się nazwiska*, Katowice 2004.
- Rudnicka-Fira E., *Wariantywność i emocjonalność w obrębie imion w komunikacji potocznej (na materiale pogranicza — Kresów południowo-wschodnich)*, w: *Rejestr emocjonalny języka. Praca zbiorowa*, red. naukowa K. Wojtczuk, V. Machnicka, Siedlce 2009, s. 189–198.
- Rymut K., *Nazwiska Polaków. Słownik historyczno-etymologiczny*, t. I: A–K, t. II: L–Z, Kraków 1999–2001.
- Rym NmP — Rymut K. (red.), *Nazwy miejscowe Polski. Historia — Pochodzenie — Zmiany*, t. I–VII, Kraków 1996–2007.
- Rymut K., *Nazwy rodzinne, rodowe i zbiorowe. Nazwiska*, w: *Polskie nazwy własne. Encyklopedia*, red. E. Rzetelska-Feleszko, Kraków 1998, s. 143–160.
- SEMot — *Słownik etymologiczno-motywacyjny staropolskich nazw osobowych*. Część 3. *Odmiejscowe nazwy osobowe*, oprac. Z. Kaleta przy współudziale E. Supranowicz i J. Szymowej, Kraków 1997 oraz część 5. *Nazwy osobowe pochodzenia niemieckiego*, oprac. Z. Klimek, Kraków 1997.
- SG — *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, red. F. Sulimierski, B. Chlebowski, W. Walewski t. I–XV, Warszawa 1880–1902.
- SIW — *Słownik imion współcześnie w Polsce używanych*, wyd. K. Rymut, Kraków 1995.
- Skowronek K., *Współczesne nazwisko polskie. Studium statystyczno-kognitywne*, Kraków 2001.
- Słownik imion*. Wydanie 2 poprawione i rozszerzone, oprac.: W. Janowowa, A. Skarbek, B. Zbijowska i J. Zbiniowska, Wrocław–Warszawa–Kraków 1991.
- SNW — *Słownik nazwisk współcześnie w Polsce używanych*, wyd. K. Rymut, t. I–X, Kraków 1992–1994.
- Solmsen F., *Indogermanische Eigennamen als Spiegel der Kulturgeschichte*, red. von E. Fränkel, Heidelberg 1922.

- SSNO — *Słownik staropolskich nazw osobowych*, red. W. Taszycki, t. I–VI, Wrocław 1965–1981.
- Tazbir J., *Kultura szlachecka w Polsce*, wyd. 3 zmienione, Warszawa 1983.
- Tokarski R., *Słownictwo jako interpretacja świata*, w: *Encyklopedia kultury polskiej XX wieku*, t. 2: *Współczesny język polski*, red. J. Bartmiński, Wrocław 1993, s. 335–362.
- Umińska-Tytoń E., *Formy pochodne imion derywowanych sufiksalnie (na przykładzie imion łódzkich)*, *Studia Językoznawcze X*, Wrocław 1985, s. 107–155.
- Walczak B., *Z dziejów pewnego stereotypu nazewniczego („szlacheckie” nazwiska na „-ski”, „-cki”)*, w: E. Homa (red.), *Onomastyka w dydaktyce szkolnej i społecznej. Materiały z VI Konferencji Onomastycznej*, Szczecin 1988, s. 275–281.
- Wolnicz-Pawłowska E., Szulowska W., *Antroponimia polska na kresach południowo-wschodnich XV–XIX wiek*, Warszawa 1998.
- <http://woerterbuchnetz.de/DWB/?sigle=DWB&mode=Gliederung&hitlist=&patternlist=&lemid=GG16073> (dostęp: 30.04.2014).
- http://www.genezanazwisk.pl/nazwiska-widok-g-wny?title_op=ends&title=Ing

Elżbieta Rudnicka-Fira

Name and Surname of the Jubilee Celebrator in the Historical-Cultural and Geographical Sphere

The article makes an attempt to characterize, possibly comprehensively, the selected personal names of the name Irena as well as the surnames Sarnowska and Giefing. Linguistic considerations, especially onomastic, are deeply rooted in the historical-cultural and geographical sphere, supported by a frequency factor.

Keywords: name, surname, Irena, Sarnowska, Giefing, frequency, geographical distribution, origin, morality, culture, historical contexts